

Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi

The Journal of International Social Research

Cilt: 8 Sayı: 36 Volume: 8 Issue: 36

Şubat 2015 February 2015

www.sosyalarastirmalar.com Issn: 1307-9581

UZUN EVLİLİKLER: BİR YASTIKTA KIRK YIL LONG MARRIAGES: FORTY YEARS IN A PILLOW

Yasin DEMİR*
Emine DURMUŞ**

Öz

Bu çalışmada uzun yıllar tek eşle evli olan bireylerin evlilik ve evlilik yaşantılarına ilişkin görüşleri incelenmiştir. Araştırma evlilik süreleri 30 ile 63 (ortalama 42) yıl arasında değişen 6 kadın ve 6 erkek katılımcı ile yapılmıştır. Araştırmanın verileri katılımcılarla yapılan yarı yapılandırılmış görüşmeler yoluyla elde edilmiştir. Görüşmeler de katılımcılara evlilik ve evlilik yaşantılarını irdeleyen toplam on iki soru yöneltilmiştir. Görüşmeler ortalama 50-55 dakika sürmüş ve profesyonel zeminde kayıt altına alınmıştır. Çalışmanın verileri bu kayıtların nitel çözümlemesi ve içerik analizi yöntemiyle incelenmesi yoluyla elde edilmiştir. Katılımcıların görüşleri değerlendirildiğinde, cevapların dört ana kategori altında toplandığı görülmüştür. Bunlar, (a) evlilik algısı, (b) evlilikte yaşanan sorunlar ve çözüm yaklaşımları, (c) evliliklerinin uzun sürme gerekçeleri ve (d) evliliği sürdürmede ideal eş özellikleridir. Verilerin analizi sonunda, katılımcıların %20'si evliliği "yuva" olarak gördüğünü, %17.9'unun çocuk sahibi olma yolu olarak gördükleri ortaya çıkmıştır. Evlilikte ortaya çıkan sorunları %26'sı küs kalmayarak, %19,2'si hediye alarak çözdüklerini ifade etmişlerdir. Ortalama 40 yılın üzerinde bir süredir evli olan katılımcılar, evliliklerinin uzun yıllar devam etmesinin gerekçesi olarak, birbirine saygı duymayı (%13.8), mutluluğu eşinde aramayı (%10.3) ve aileye bağlı olmayı (%10.3) ifade etmişlerdir. Sonuçlar evliliğe yüklenen anlamın, sorunların çözümünde seçilen sorun çözme yollarının ve eşe ilişkin değerlendirmelerin evliliğin uzun ve mutlu sürmesinde önemli etkiye sahip olduğunu göstermektedir.

Anahtar Sözcükler: Evlilik, Aile, Evlilikte Eş Rolü, Uzun Evlilikler.

Abstract

In this study, it was examined the views related to marriages and marital lives of individuals who have married with one spouse for a long time. This study was made with 6 female and 6 male participants who have different durations of marriages change between 30 and 63 years (mean is 42 years). The data of the study were obtained with semi-structured interviews made with the participants. Totally twelve questions examined the marriages and marital lives were directed to the participants. Interviews took 50-55 minutes on average and were recorded professionally. The data of the study were achieved by the way of qualitative analysis of these records and examination with content analysis method. When the views of the participants were considered, it was seen that the answers grouped under four main categories. These are (a) marriage perception, (b) problems experienced in marriages and solution approaches, (c) the reasons of took a long time marriages, and (d) ideal partner specialities in maintaining marriages. At the end of the analysis of the data, it become evident that 20% of participants see marriage as a home, 17.9% see marriage as a way of having children. The problems experienced in marriages were solved by 26% of participants with not to being offended and by 19.2% of participants with giving a present. According to the views of the participants who have married for over o period of 40 years on average, being respectful to one another (13.8%), seeking happiness in your spouse (10.3%), and being loyal to the family are the reasons of their long time marriages. The results show that incurred meaning to the marriage, selections of problem solving ways in solving problems, and consideration about spouse have an important effect in last long and happy marriages.

Keywords: Marriage, Family, The Role of Spouse in Marriage, Last Long Marriages.

1. GİRİŞ

* Arş. Gör., Fırat Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, PDR Anabilim Dalı.

**Yrd. Doç. Dr., İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Eğitim Bilimleri Bölümü, PDR Anabilim Dalı.

Ailedeki yaşam döngüsünün başlangıç noktası olan (Manap ve diğerleri, 2013) ve bireyin hayatını önemli ölçüde etkileyen (Stutzer ve Frey, 2006) evlilik, geleneksel toplumlarda olduğu gibi, modern toplumların da en önemli toplumsal kurumlarından ve en temel sosyal sistemlerinden biridir (Ekşi, 2005). Öz güven (2009, s. 19) evliliği, karşı cinsten iki kişinin birlikte yaşamak, yaşantılarını paylaşmak, çocuk yapmak ve yetiştirmek gibi amaçlarla bir araya gelmesiyle oluşturdukları bir kurum olarak tanımlamaktadır. Havighurst (1972), bireylerin kendilerine uygun eşi seçmeleri, hayatlarını kiminle yaşayacaklarına karar vermeleri ve aile kurmalarının genç yetişkinlik dönemine ait önemli bir gelişim görevi olduğunu vurgulamaktadır (Akt; Oksal ve Sadioğlu, 2011, s. 129; Kılıç, 2013, s. 30). Evlilik yoluyla oluşan aile kurumu, kurumlar içinde birinci sırayı almakta ve T.C. anayasasında Türk toplumunun temeli olarak görülmektedir (T.C. Anayasası madde: 41). Evlenme görevi yıllar içinde çoğunlukla arzu edilen bir yaşantı olarak görülse de evlilik ilişkisi ve aile kavramının zaman içinde büyük yapısal değişimler geçirdiği görülmektedir. Toplumsal bir çok kurum gibi aile kurumu da toplumdaki bu değişimlerden önemli ölçüde etkilenmiştir. Bu etkilenmeler, farklı gelişim düzeyinde, farklı aile ve evlilik tiplerinin ortaya çıkmasına yol açmaktadır (Kongar, 1986, s. 21). Çeşitli toplumlarda farklılıklar gösterse de evlenmek, aile kurmak her dönem için arzu edilen bir yaşantı olagelmıştır. Evlilik hem hiç evlenmemiş, hem de boşanmış kişiler tarafından istenen bir ilişki biçimi ve olanaklar elverdiğinde gerçekleştirilmek istenen bir yaşantı (Fışiloğlu, 1992) olarak toplumsal önemini korumaktadır.

Evlenmek yoluyla bireyler aileler kurmakta, neslini sürdürmekte, çocuklar yetiştirmekte ve sosyalleşmektedir. Evlilik birey için duygusal paylaşımlar, cinsel yaşantılar, mal paylaşımı, miras gibi bireysel ve sosyal pek çok hakkı yasalarla güvence altına almaktadır (Altun, 1994, s. 2). Evlilik yalnızca insan neslini devam ettirmek amacıyla gerçekleşmiyor, aynı zamanda araştırmalar kadın ve erkeğin yakın ilişkiler kurmak, ekonomik refaha erişmek (Fuchs, 1990; Hiltner, 2000; Kephart, 1966; Weiss, 1997), yalnızlık duygusunu gidermek (Ash, 2001; Barbour, 1993; Brackin, 2001; Doman & Roux, 2010; Ernst & Cacioppo, 1999; Kephart, 1966; Segrin & Flora, 2001) iyi yaşam koşullarına ulaşmak, sağlıklı ve meşru bir cinsel hayat sürdürmek (Ünlü, 2006), güçlü sosyal destek ihtiyacını karşılamak (Jerskey ve diğerleri, 2010), aile olabilmek, statü kazanmak (Kephart, 1966) gibi gerekçelerle de evlendiklerini göstermektedir. Dolayısıyla evlilik çok yönlü katkılar sağlamaktadır. Evlenmeye ilişkin gerekçe ve beklentilerin evlilik ilişkisi ve sürecinin de belirleyicisi olabilmektedir (Manap ve diğerleri, 2013).

Evlenmek kadarını almak kadar, evliliği uyumlu, mutlu, sağlıklı ve uzun süre devam ettirebilmek de önemlidir. Evliliklerin sağlıklı ve uyumlu sürdürülmesinde, bireylerin evliliğe yükledikleri anlam ve evlilikten beklentilerinin yanı sıra eşlerin sahip oldukları kişilik özelliklerinin rolü de büyüktür (Çelik, 2012). Araştırmalar, birbirleri ile etkileşimleri olumlu olan, evliliklerini ilgilendiren konularda fikir birliği yapabilen ve sorunlarına çözüm üretebilen çiftlerin evlilikleri daha uyumlu bir şekilde devam ettiğini göstermektedir (Erbek, Beştepe, Akar, Eradamlar ve Alpkan, 2005). Evliliklerin uzun sürmesinde çiftlerin olumsuz duygularını ifade ederken yapıcı bir dil kullanması (Carstensen, Gottman ve Levenson, 1995), evlilikleri süresince karşılaştıkları problemlere çözüm odaklı yaklaşması (Gottman, 1979) gibi faktörlerin son derece önemlidir.

Çalışmalar evliliğinde mutsuz olan bireylerin beden ve ruh sağlığının da olumsuz yönde etkilendiğini ve bu evliliklerin genellikle boşanma ile sonuçlandığını göstermektedir (Bloom, Asher ve White, 1978; Renne, 1970). Çiftlerin büyük çoğunluğu evlendiklerinde, yaşamlarının sonuna kadar bir arada olmayı hedefleseler de, boşanmalar Türkiye ve diğer ülkelerde (ABD, Almanya, Hollanda) giderek artmaktadır (Barham, Devlin ve Yang, 2009; Uçan, 2007). Evliliklerin boşanma ile sonuçlanmasında, eşlerin evlilik uyum ve doyumlarının azalmasının (Eskin, 2012), evlilikte şiddet unsurlarının olmasının (Celbiş ve Gökdoğan, 2005; Erbek, Eradamlar, Beştepe, Akar ve Alpkan, 2004; Oral, Binici, Büyükçelik ve Yazar, 1997; Uçan, 2007), evliliğin eşler için anlamını yitirmesinin, boşanmanın bir sorun çözme yolu olarak görülmesinin (Bohannon, 1970) ve aldatmanın (Kubat, 2012) önemli rolünün olduğu görülmektedir. Bu bağlamda ülkemizdeki 2013 yılındaki boşanma oranlarının bir önceki yıla göre %1.6 arttığını (TÜİK, 2014), iyi bir başlangıç yapmalarına rağmen birçok çiftin evlilik

ilişkilerinden beklentilerini karşılayamadığı için evliliklerini sona erdirdikleri görülmektedir (Manap ve diğerleri, 2013). Uyumlu ve mutlu bir evlilik ilişkisinin geliştirilmesinde çiftlerin her birine önemli görev ve sorumluluklar düşmektedir (Eskin, 2012). Mutsuz olan her evlilik ayrılıkla bitmeye aday olduğu gibi (Malkah, 2014) mutsuz bireyler yaratmaya da adaydır. Bu anlamda evlilik ilişkisindeki mutluluğun bireysel mutluluğa katkı getirdiğini söylemek mümkündür. Son yıllarda artan boşanma oranları araştırmacıları evlilik ve evlilik ilişkileri konularında ciddi araştırmalar yapmaya yöneltmektedir (Bacanlı, İlhan ve Cihan, 2012).

Bu araştırmada, evlilikleri uzun yıllar devam eden bireylerin evlilik ve evlilik ilişkilerine yönelik değerlendirmelerinin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ortalama 42 yıldır aynı kişi ile evli olan ve mutlu bir evlilik sürdürdüklerini ifade eden çiftlerin evlilik ve evlilik ilişkilerine ilişkin değerlendirmeler incelenmiştir. Çalışmanın sonuçlarının ülkemizde gittikçe yaygınlaşan aile ve evlilik terapileri alanı için katkılar sağlayacağı düşünülmektedir. Aile danışmanlığı konusunda çalışan alan uzmanları ve evlilik öncesi ya da evlilik sürecinde sunulan aile ve evlilik danışmanlığı eğitimlerine içerik oluşturulmasında çalışma sonuçları katkı sunacaktır. Evlilik ilişkisini uzun yıllar boyunca yaşayan, sürdüren bireylerin kendi ifadeleriyle bu yaşantının ayrıntılarının değerlendirilmesinin de önemli katkılar getireceği beklenmektedir.

2. YÖNTEM

2.1. Araştırma Grubu

Araştırmanın katılımcıları 2014 yılında Elazığ il merkezinde yaşayan ve 30 yıl ve üzeri süre evli olan bireyler oluşturmaktadır. Çalışma grubu seçilirken, katılımcıların en az 30 yıl evli olmaları, bu evliliği aynı eşle sürdürüyor olmaları, her iki eşin hala yaşıyor olması ve evliliklerini mutlu ve iyi bir evlilik olarak değerlendiriyor olmaları koşullarını karşılaması beklenmiştir. Katılımcılara ilişkin demografik bilgilere Tablo 1’de ayrıntılı olarak yer verilmiştir.

Tablo 1: Katılımcıların Demografik Bilgileri

	Kadın	Erkek
N	6	6
Yaş (Yıl)	En Küçük: 45 En Büyük: 67 Ortalama: 56.3	En Küçük: 57 En Büyük: 84 Ortalama: 68.8
Evlendiği Yaş (Yıl)	En Küçük: 15 En Büyük: 20 Ortalama: 17.6	En Küçük: 20 En Büyük: 29 Ortalama: 23.3
Evllenme Şekli	Kendi isteği: 1 Ailenin İsteği: 3 Görücü usulü: 2	Kendi isteği: 1 Görücü usulü: 5
Eğitim Durumu	Okur-yazar değil: 1 İlkokul: 5	Okur-yazar değil: 1 İlkokul: 2 Ortaokul: 1 Lise: 1 Üniversite: 1
Evlilik Süresi (Yıl)	En az: 30 En Fazla: 67 Ortalama: 42.1	

Tablo 1’de görüldüğü gibi çalışma 6’sı kadın ve 6’sı erkek olmak üzere toplam 12 katılımcı ile gerçekleştirilmiştir. Yaşı en genç kadın katılımcı 45 yaşında iken, en genç erkek katılımcının yaşının 57 olduğu görülmektedir. Evlenme yaşı kadınlarda ortalama 17.6 iken, erkeklerde bu ortalama 23.3’e kadar yükselmiştir. Kadınların çoğunluğunun evliliğinin aile isteği ile gerçekleşmesine rağmen, erkeklerin hemen hepsinin görücü usulü ile evlendiği görülmektedir. Eğitim düzeyleri açısından incelendiğinden kadınların (zorunlu olan ilkokul hariç) okula gitmediği görülürken, erkeklerin ise, ilkokuldan üniversiteye farklı eğitim kademelerinden mezun oldukları görülmektedir.

2.2. Verilerin Analizi

Bu çalışmanın verileri yarı yapılandırılmış görüşme yoluyla elde edilmiş ve analizler nitel olarak çözümlenmiştir. Katılımcılarla görüşmeler araştırmacı tarafından, katılımcıların evlerinde yapılmıştır. Görüşmeler profesyonel ortamda kayıt altına alınmıştır. Her bir katılımcının görüşleri incelenerek, belirlenen özel alt kategorilerden kaç tanesine atıfta

bulunmuşsa, hepsi için kodlanmış, ağırlıklı görülen frekanslar üzerinden sonuçlara gidilmiştir. Frekanslar katılımcıların kaç kere ifade ettiklerini göstermektedir, frekanslar katılımcı sayısını değil, analiz yoluyla saptanan görüşlerin sayısı ve sıklığını göstermektedir. Her bir ifadenin yerleştiği kategoriye temsil edip etmediğinin belirlenmesi için başka alan uzmanlarının görüşüne sunulmuştur. Bu çalışmada tercih edilen yarı yapılandırılmış görüşme tekniğinin araştırmacıya sunduğu en önemli kolaylık görüşmenin önceden hazırlanmış görüşme protokolüne bağlı olarak sürdürülmesi ile daha sistematik ve karşılaşılabılır bilgi sunmasıdır (Yıldırım ve Şimşek, 1999). Evlilik ilişkilerine dair ayrıntılı, derin bilgiler elde etmek amacıyla, nitel araştırmalar da derin analizlere (Büyüköztürk ve ark., 2013) olanak sağlayan yöntem tercih edilmiştir. Verilerin açıklanmasında yapılan doğrudan alıntılarda, katılımcılara ait bilgiler yaş ve cinsiyet ile verilmiş ve bu da, 44 yaş Kadın katılımcı için, "K-44" şeklinde ifade edilmiştir.

3. BULGULAR

Katılımcılardan elde edilen veriler analiz edildiğinde bulguların 4 ana başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunlar; "evlilik algısı", "evlilikte yaşanan sorunlar ve çözüm yaklaşımları", "evliliğin uzun sürme gerekçeleri" ve "evliliği sürdürmede ideal eş özellikleri" dir. Katılımcıların evlilik algılarına ilişkin bulgular Tablo 2'de sunulmuştur.

Tablo 2: Katılımcıların evlilik algılarına ilişkin dağılım

Evlilik nedir?	f	%
Yuva kurmak	8	20.5
Ana-baba olmak	7	17.9
Sevdiğinle hayatı paylaşmak	4	10.3
Mutluluk	4	10.3
Kader	3	7.7
Gençlik heyecanı	2	5.1
Ortak hareket etmek	2	5.1
Geleceği inşa etmek	2	5.1
Yalnız olmamak	2	5.1
Düzenli bir yaşam	2	5.1
Çıkarıcı bir ilişki	1	2.6
Birini her şeyi ile kabul etmek	1	2.6
Rahat ortam	1	2.6
TOPLAM	39	100

Tablo 2 incelendiğinde uzun yıllar evli olan bireylerin evliliğe ilişkin algılarının 13 alt başlık altında toplandığı görülmektedir. Katılımcılar evliliği, daha çok yuva kurmak, ana-baba olmak, sevdiğiyile hayatı paylaşmak, mutluluk ve kader olarak görme maddelerinde yoğunlaştığı görülmektedir (%20.5 -%10.3) Bunları daha düşük oranlarda, gençlik heyecanı, ortak hareket etme, geleceği inşa etme, yalnız olmama, düzenli yaşam, çıkarıcı ilişki ve birini her şeyi ile kabul etme maddeleri takip etmektedir (%7.7 - %2.6 arasında değişen oranlarla).

Katılımcılara evlilik nedir denildiğinde verdikleri cevaplar en fazla %20.5 oranında (f=8) Yuva kurmak olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan katılımcı ifadeleri şunlardır: "Evlilik yuva kurmaktır" (K- 53; E-54) "Evlilik insanın yuvasıdır" (K- 54). İkinci sıradaki %17.9 oranında (f=7) ana-baba olmak olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan bazı katılımcı ifadeleri şunlardır: "evlilik çoluk-çocuk sahibi olmaktır" (E- 65), "evlenme çocuklardır, evlattır" (E- 68). Üçüncü sıradaki %10.3 oranında (f=4) sevdiğiyile hayatı paylaşmak olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: "12-13 yaşlarımdan itibaren eşimle görüşüyorduk sevdiğimle bir ömür yaşamak istedim" (E- 84)". Yine aynı oranda (%10.3; f=4) mutluluk kategorisi gelmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: "evlilik mutlu eder, evin yuwan belli olur" (K-67). Bir diğer kategori %7.7 oranında ifade edilen kader alt kategorisidir. Katılımcı cümlesi olarak "kaderimdi evlendim"(K-56) şeklindedir. Katılımcıların, evliliklerinde yaşadıkları sorunlar ve çözüm yaklaşımlarına ilişkin görüşleri Tablo 3'te özetlenmiştir.

Tablo 3: Evlilikte yaşanan problemler ve çözüm yaklaşımlarına ilişkin dağılım

Problemler	f	%	Cözüm Yaklaşımları	f	%
İletişim çatışmaları	6	26	Küsmemek-büyütmemek	11	42.3
Ekonomik problemler	5	21.7	Hediye alıp-vermek	5	19.2
İş ve çevresel sorunlar	4	17.4	Altan almak	4	15.4
Çocuklarla ilgili sorunlar	4	17.4	Gülümsemek	4	15.4
Eve geç gelme	2	8.7	Güzel sözler söylemek	2	7.7

Evin düzeni	1	4.4			
İlgisizlik	1	4.4	TOPLAM	23	100
TOPLAM	26	100			

Tablo 3 incelendiğinde katılımcıların evliliklerinde çoğunlukla yaşadıkları problemlerin 7 alt başlık, bu problemleri çözüm yaklaşımlarının yönelik çözüm yaklaşımların 5 alt başlık altında toplandığı görülmektedir. Yaşanan problemler daha çok iletişim, ekonomik problemler, iş ve meslek sorunları ile çocuklara dair yaşanan problemleri kapsayan başlıklar altında yoğunlaştığı (%26 ile %17.4) görülmektedir. Katılımcılar problemlerin daha çok iletişim çatışmalarından kaynaklandığını vurgulamışlardır. Bu kategori için örnek katılım cümlesi şöyledir; *“Eşim bir şeyler anlatırken onu dinlemediğimde problem yaşadık”* (K-45). Ekonomik problemlerin evlilikte ortaya çıkan diğer bir olduğu görülmektedir. Bu kategori için örnek katılımcı cümlesi şöyledir; *“Evin ihtiyaçlarını karşılayamadığımda, maddi ihtiyaçlara cevap veremediğimde sorun yaşadık”* (E-65). Diğer bir problem kaynağının iş ve çevresel sorunlarla ilgili olduğu görülmektedir. Bu kategori için *“Eşim dışarıdaki yaşadığı problemleri eve taşıyınca tartıştık”* (K-54) cümlesi örnek olarak verilebilir. Evliliklerde sıklıkla yaşanan problemlerden birinin de çocuklarla ilgili meseleler olduğu görülmektedir. Bu kategori için örnek katılım cümlesi şöyledir; *“eşimle, çocuklarla ilgili kavgalar ederdik”* (K-65).

Çözüm yaklaşımlarında ise, küsmemek-sorunları büyütmemek neredeyse toplam frekansların yarısını oluşturmaktadır (%42.3; f=11). Bu kategori için örnek katılımcı cümleleri şunlardır; *“Uzun süre küs kalamazdık, küslüklerimiz en fazla on dakika sürerdi”* (E-81), *“uzatmaz, bazen bir bardak su, bazen de bir söz bahane olurdu, barışırız”* (K-45). İkinci kategori olarak hediye almak (f=5). Uzun yıllar evli olan bireylerin sorun çözüm yaklaşımı olarak % 19.2 oranında birbirine hediye aldıkları ortaya çıkmaktadır. Bu kategoriyi oluşturan katılımcı ifadeleri için, *“Eşimin gönlünü almak için küçük hediyeler alırdım”* (E- 58), *“Eşimi sinemaya götürürdüm”* (E- 84) ifadeleri örnek olarak verilebilir.

Üçüncü sorun çözme yaklaşımı olarak birbirine gülümsemek (%15.4) kategorisi gelmektedir (f=4). Bu kategori için katılımcı cümlesi şöyledir; *“Eşim yüzüme bakarak güler yüzle merhaba der ben de dayanamazdım”* (K- 53). Alttan almak bir başka sorun çözme yaklaşımı olarak ifade edilmektedir (%15.4). Bu kategori *“biri sinirliyken, öteki susar, ortamı yumuşatmaya çalışırdı”*(E- 65), *“alttan aldığımda problem çözüldü”* (K- 65) ifadelerinden yola çıkarak oluşturulmuştur. Katılımcıların gözüyle, evliliklerinin uzun sürme gerekçelerine ilişkin bulgular Tablo 4’te verilmiştir.

Evliğin Uzun Sürme Nedenleri	f	%
Birbirimize, ailelerimize saygılı olma	10	17.4
Mutluluğu eş de arama	6	10.3
Eve bağlı olma	6	10.3
Bir birini sevme	5	8.6
Sorunları büyütmemek	5	8.6
Eşe iyi davranma	4	6.9
Çatışmada karşılık vermeme	4	6.9
Kararları ortak alma	3	5.2
Eş den gizli iş yapmamak	3	5.2
Ekonomik sorunlara çözüm üretmek	3	5.2
Sorunlara karşı dayanıklı olmak	3	5.2
Eşin isteklerine duyarlı olma	1	1.7
Hediye alma/verme	1	1.7
İnatçı olmama	1	1.7
Sözünde durma	1	1.7
Kıskançlık yapmama	1	1.7
Kötü alışkanlıklar edinmeme	1	1.7
TOPLAM	58	100

Tablo 4 incelendiğinde bireylerin evliliklerinin uzun sürme nedenlerine ilişkin görüşleri 17 alt başlık altında toplandığı görülmektedir. Bunların büyük çoğunluğu daha çok birbirimize ve ailelerimize saygı duyma, mutluluğu eşte arama, eve bağlı olma, birbirini sevme ve sorunları büyütmemek başlıkları altında (%17.4 - %8.6) yoğunlaştığı görülmektedir.

Katılımcılara evliliğinin uzun sürmesinin sırrı nedir denildiğinde verdikleri cevaplar en fazla %17.4 oranında (f=10) birbirimize ve ailelerimize saygı duyma olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: “Eşime ve ailesine hep saygı duyarım” (K- 45)”, %10.3 oranında (f=6) mutluluğu eşinde arama kategorisi gelmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: “eşin gözü dışarıda olmamalı” (E- 84), . %10.3 oranında (f=6) Eve aileye bağlılık olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: “Evime ve eşime karşı sorumluluklarımı hep bilincinde oldum” (K- 65), %8.6 oranında (f=5) birbirini sevmek olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: “Eşim işten geldiğinde hep onun yolunu gözledim, eşim de beni hep sevdi” (K- 53) ve %8.6 oranında (f=5) sorunları büyütmemek olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: “Kanlı bıçaklı da olsak sorunlarımızı büyütmezdik (K- 65). Sonraki kategorilerin oranlarının %6.9 (f=4) ile %1.7 (f=1) arasında değişen oranlarda ifade edildiklerini görmekteyiz. Evliliği sürdürmede ideal eş özelliklerine ilişkin değerlendirmeler Tablo 5’te verilmiştir.

Tablo 5: Evliliği sürdürmede ideal eş özelliklerine ilişkin dağılım.

Kendisinde Bulunması Gereken Özellikler			Eşinde Bulunması Gereken Özellikler		
	f	%		f	%
Eşe saygı	6	20.7	Eşe Özen	5	13.6
Anlayış/Hoşgörü	5	17.2	Eşe Saygı	3	8.1
Eşine karşı çıkmamak	4	13.7	Evine bağlı olmak	3	8.1
Eşini dinlemek	3	10.3	Güler yüzlü olma	3	8.1
Güvenilir olma	2	6.9	Eşe yardım etmek	2	5.4
Kötü alışkanlıkların olmama	2	6.9	Evliliğin sorumluluğunu bilme	2	5.4
Evin işleriyle ilgilenme	2	6.9	Cömert olma	2	5.4
Ahlaklı olma	2	6.9	Merhametli olma	2	5.4
Sözünde durma	1	3.5	Eşine sadık olma	2	5.4
Tatlı dilli olma	1	3.5	Güvenilir olma	2	5.4
Güler yüzlü olma	1	3.5	Maneviyatının olma	2	5.4
			Eşinin sözünden çıkmama	2	5.4
			Güzel/Yakışıklı olma	1	2.7
			Güzel giyinme	1	2.7
			İyi anne/baba olma	1	2.7
			Akrabalarına iyi davranma	1	2.7
			Tutumlu olma	1	2.7
			Kötü alışkanlıkların olma	1	2.7
			Anlayışlı olma	1	2.7
TOPLAM	29	100	TOPLAM	37	100

Tablo 5 incelendiğinde uzun süre evli olan bireylerin, evliliği sürdürmede ideal eş özelliklerine ilişkin görüşleri, kendi özellikleri ve bir eş için ideal özellikler 30 alt başlık altında toplanmıştır. Bunların 11’i bireyin kendisinde olması gereken özellikler, 19’u diğer eş de bulunması gereken özellikleri oluşturmaktadır. Katılımcıların iyi bir evlilik için uygun buldukları eş özelliklerine ilişkin görüşlerine bakıldığında ilk sırayı eşe saygılı olmanın (%20.7;f=6) aldığı görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: “Eşime ve eşimin söylediklerine saygı duyarım”(K- 54), %17.2 oranında (f=5) anlayış ve hoşgörü kategorisinin geldiği görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir; “eşim bir şey söylediğinde ya da yapmak istediğinde anlayışla karşılarım”(E- 58), %13.7 oranında (f=4) eşine karşı çıkmamak olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir, “Eşime karşı gelmem, söylediğini yaparım”(K- 67). İyi bir evlilik için eşin kendisinde bulunması gereken diğer özellikler %10.3 (f=3) ile %3.5 (f=1) oranları arasında değişmektedir. Bu kategoriler, eşin sözünden çıkmamak, güvenilir olma, kötü alışkanlıkların olmaması, evin işleriyle ilgilenmek, güler yüzlü olmak, sözünde durmak, tatlı dilli olmak ve ahlaklı olmak olarak sıralanmıştır.

İyi bir evlilik için diğer eş de bulunması gereken özellikler, en yüksek oranın (%13.6) eşine özenli olmak olduğu görülmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir: “Eşim beni kırmaz ve daima beni üzmemek için özen gösterir”(K- 53) İkinci sırada %8.1 oranında (f=3) saygılı olmak gelmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi

şöyledir: “Eşim bana karşı hep saygılı olmuştur”(E- 68). Sonraki kategori, %8.1 oranında (f=3) evine bağlı olma kategorisi gelmektedir. Bu kategoriye oluşturan örnek katılımcı ifadesi şöyledir, “Eşim evimizin ve çocuklarımızın ihtiyaçlarını elinden geldiğince ihmal etmemeye çalışır”(K-54). Sonraki kategori, %8.1 oranında (f=3) güler yüzlü olma kategorisidir. Bu kategori için örnek katılımcı ifadesi, “Eşimin işten geldiğinde bana güler yüz göstermesini hep çok beğenmişimdir”(E- 65). Bir eş de bulunması gereken kişisel özellikler; ev işlerinde yardım etme, sorumluluğunu yerine getirme, cömert olma, merhametli olma, eşine sadık olma, güvenilir olma, maneviyatının olması, eşinin sözünden çıkmaması, güzel/yakışıklı olması, güzel giyinmesi, iyi anne/baba olması, akrabalarına iyi davranması, tutumlu olması, kötü alışkanlıklarının olmaması ve anlayışlı olması da %5.4 (f=2) ile %2.7 (f=1) arasında değişen oranlarda sıralanmaktadır.

TARTIŞMA, SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırmanın elde edilen sonuçlara göre; uzun yıllar evli olan bireyler evliliği daha çok yuva kurmak, çocuk sahibi olmak, sevdiğiyle hayatı paylaşmak, mutlu bir yaşam sürdürmek ve kaderi olarak görmektedir. Katılımcıların evliliğe ilişkin algıları değerlendirildiğinde genellikle bir yuva kurma fikri ve sevdiği kişi ile hayatı paylaşma gerekçeleri ön plana çıkmaktadır. Kültürümüzde gençlerin evlilik kararını vermesi çoğu zaman aileleri tarafından uygun karşılanmaz. Nitekim gençlerin anlık hevesler ve gençlik heyecanı ile karar verebileceğine ilişkin bir görüş hâkimdir. Oysa araştırma sonucuna göre evliliği uzun süren bireylerin evliliği, gençliğin heves ve heyecanlarından ziyade daha somut ve aile yapısını kuvvetlendiren algılara sahip olduğu görülmektedir (Çopuroğlu, 2000). Uzun süre evli olan bireylerin evlilik algılarına bakıldığında genellikle kişisel istek ve arzuların ziyade birlikte yaşama ve bir yuva kurma algılarının ön plana çıktığı görülmektedir. Bu bağlamda evliliklerin uzun sürmesinde başkası/başkaları ile yaşamak ve bu kişilerle bir yuva olmak algısına sahip bireylerin evliliklerinin uzun süreli olduğunu söylemek mümkündür. Kısaca Evliliğe yüklenen anlam evliliğin uzun süreli olmasında önemli bir faktör olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde araştırma bulgularına paralel olarak Erözkan (2004) ve Sarı (2008) insanların evlenirken mutlu bir beraberlik amaçladığını, her türlü duygu ve düşünceyi paylaşma beklentisi içinde olduğunu ve evliliğe ilişkin paylaşmak ve yalnızlığı gidermek şeklinde algılara sahip olduğunu belirtmişlerdir. Farklı bir çalışmada ise katılımcılar evliliği mutlu aile ocağına benzetmiştir (Ağdemir, 1991).

Araştırmanın bir diğer sonucuna göre; uzun süre evli olan bireyler, evliliklerindeki yaşanan iletişim çatışmaları ile ekonomik problemlerin ilgisizlikten daha önemli problemler olduğunu ifade etmektedirler. Evliliklerde bireyler, çocuklarla ilgi sorunların, eve geç gelme ya da evin düzeniyle ilgili hususların evliliklerde yaşanabilen diğer problem kaynakları olarak vurgulamaktadırlar. Uzun süre evli olan bireylerin evliliklerinde yaşadıkları bu tür problemleri genellikle küçük sorunları büyütmeyle ya da birbirlerine hediyeler alarak çözdüklerini ifade etmişlerdir. Ayrıca bireyler, eşlerin birbirlerine gülümsemesinin ya da güzel sözler söylemesinin de yaşanan bu sorunları çözmelerinde etkili olduğunu vurgulamaktadırlar.

Uzun süre evli olan bireylerin evliliklerinde yaşadıkları problemler göz önüne alındığında görülmektedir ki iletişim problemler ve ekonomik sorunlar katılımcıların en fazla vurguladıkları konular olmakta ve uzun süre evli olan bireyler bu sorunları başarılı bir şekilde çözerek evliliklerinin sağlıklı bir şekilde yürütmeyi başarmaktadırlar. Nitekim araştırmalarda da evlilikte yaşanan problemlerin genellikle iletişim çatışmaları, ekonomik problemler, kıskançlık, sadakatsizlik, bencillik ya da güvensizlikten kaynaklandığı, çiftlerin ancak aralarındaki sorunları çözerek evliliklerinden aldıkları doyumunu arttırabilmelerinin mümkün olduğu vurgulanmaktadır (Canel, 2012). Farklı bir çalışmada da ekonomik problemlerin evlilikte önemli bir sorun olduğu, ekonomik durumu iyi olan çiftlerin evliliklerinde maddi problemler yaşayan çiftlere göre daha evliliklerinde daha fazla az yaşadıkları sonucuna ulaşılmıştır (Trail ve Karney, 2012). Kısacası problemlerin yaşanmadığı bir evlilik düşüncesi istenen bir durum olsa da içinde yaşadığımız dünyada kimi zaman bizimle alakalı, kimi zaman da bizim dışımızda gelişen olaylardan dolayı sorunlar, çatışmalar yaşanacağı kuşku götürmeyen bir gerçektir. Önemli olan çatışma yaşamamak değil, evlilikte karşılaşılan problemlere o evliliğin doğasına uygun bir çözüm bulma becerisi geliştirebilmektir (Ahmadi, Ashrafi, Kimiaee ve Afzali, 2010).

Araştırmada elde edilen diğer bir sonucuna göre; uzun yıllar evli olan bireyler saygı ve sadakatin uzun evlilikler için sevgiden daha öncelikli olduğunu ifade etmektedirler. Evliliklerinde eşler, sorunları büyütmemenin, anlayışlı tavırların, ortak hareket etmenin evliliğin uzun sürmesinde etkili olduğunu belirtmektedirler. Evlilik öncelikle kadın erkek rollerinden yola çıkan bir anlaşma olarak başlamakla birlikte, uzun süre devam etmesinde saygı, sadakat, birbirine bağlılık, sevgi ve sorun çözme becerilerinin daha etkili olduğunu göstermektedir.

İyi bir evliliği sürdüren eş özellikleri açısından bulgular değerlendirildiğinde görülmektedir ki, saygı önemli bir özellik olarak değerlendirilmektedir. Hem eşe saygılı olmanın, hem de eşi tarafından saygı görülen bir ilişkinin daha uzun sürdüğü ifade edilmektedir. Bu durumda ilişkinin devamı için çiftlerin ilişkilerinde birbirlerine karşı bir birey olarak şeffaf ve saygılı olmasının son derece önemli olduğu görülmektedir. Evliliklerde karşılıklı saygı, birlikte yaşamının verdiği doyum, eşlerin çözüm odaklı olması, birbirlerine karşı anlayışlı davranması, şeffaflık, karar verme sürecinde katılımcı davranma gibi faktörler evlilik süresini uzatan faktörler olarak değerlendirilebilir. Öte yandan eşler arasında saygı ve sevgi bağlarının zayıflaması, cinsel problemler, kararların tek taraflı alınması, sorunların büyütülmesi, problemler karşısında çözüm odaklı olmamak gibi faktörler evlilik süresini kısaltan faktörlerdir. Literatür incelendiğinde Boylu (2013), Kitson (1992; akt., Uçan, 2007), (Özkan ve Böke, 1994), araştırma bulgularına benzer sonuçlara ulaşmıştır. Ayrıca Hendrick ve Hendrick, (1995) bireylerin evliliklerinde mutluluğa ulaşması o birlikteliğin uzun sürmesi açısından son derece önemli olduğunu vurgulamıştır. Farklı bir araştırmada da benzer sonuçlara ulaşılmış ve uzun süre evli olan bireylerin evliliklerinde mutlu çiftler olduğu vurgulanmıştır (Qari, 2014).

Araştırmadan elde edilen diğer bir sonuca göre; uzun süre evli olan bireyler kendilerini en çok eşine saygılı ve anlayışlı olarak tanımlamış ve evliliklerinde eşlerini dinlediklerini, güler yüzlü olduklarını ifade ederken eşlerini de en çok eşine özenli, evine bağlı, saygılı ve güler yüzlü olarak nitelendirmişlerdir. Uzun süre evli olan bireylerin ifadeleri dikkate alındığında hem eşlerinin hem de kendilerinin yapıcı ve istendik kişilik özelliklerinin evliliklerinin uzun sürmesinde önemli belirleyicilerden olduğu vurgulanmıştır. Larson (2002) anlayışlı olmama, yıkıcı bir dil kullanma ve eş sadakatinin sorgulanması gibi kişisel özelliklerin evlilik süresini kısaltan önemli faktörler olduğunu vurgulamıştır. Benzer şekilde Türkiye İstatistik Enstitüsü (TUİK) (2012)'e göre kısa süren evliliklerde olumsuz kişisel özelliklerin etkili olduğu vurgulanmaktadır. Farklı araştırmalarda kişisel özelliklerin evlilik üzerinde olumlu-olumsuz etkileri olduğu saptanmıştır (Afifi ve Reichert, 1996; Bacanlı, İlhan ve Güngör, 2012; Demirtaş, 2004; Afifi, Dillow ve Morse, 2004).

Sonuç olarak; evliliğe ilişkin algıların, evlilikten beklentilerin evliliklerin uzun sürmesinde önemli bir faktör olduğu, evliliği uzun yıllar devam eden bireylerin evliliklerini yuva kurmak, sevdiğinle bir ömür yaşamak gibi gelip geçici olmayan düşünceler ve istekler şeklinde algıladıkları görülmektedir. Araştırmada uzun süre evli olan bireylerin de evliliklerinde birtakım problemler yaşadıkları ancak bu problemlere ilişkin sorun çözme becerileri geliştirdikleri, karşılaştıkları problemleri çözme eğiliminde olmalarının evliliklerinin uzun sürmesine katkı sağladığı görülmüştür. Ayrıca evlilikte eşlerin birbirlerine karşı saygılı olmalarının ve mutluluğu eşlerine aramalarının evliliklerinin uzun sürmesine katkı sağladığı ve olumlu kişilik özelliklerine sahip olmanın çiftleri bir arada tutan önemli özellikler olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Araştırmadan elde edilen sonuçlar genel olarak değerlendirildiğinde; evliliğe ilişkin algıların ve beklentilerin evliliğin uzun sürmesinde belirleyici etken olduğu göz önüne alındığında evlilik öncesi eğitim programlarında çiftlere, evliliğe ilişkin algıların ve beklentilerin önemi konusunda farkındalık kazandırılabilir. Uzun süreli evli olan bireyler evliliklerinde problem yaşadıklarında, sorunları büyütmeden çözüm aradığı, alttan aldığı, birbirlerine hediyeler aldığı ve güzel sözler söylediği görülmektedir. Bu kapsamda aile danışmanlığı programlarında problem çözme stratejilerine ağırlık verilebilir. Ayrıca uzun süreli evli olan bireylerin evliliklerinin uzun sürmesinin başlıca nedenlerini birbirlerine saygılı oldukları, mutluluğu eşlerinde aradıkları, evlerine bağlı oldukları, birbirlerini sevdikleri ve

sorunları büyütmedikleri olarak ifade etmişlerdir. Dolayısıyla verilecek olan evlilik öncesi eğitim programlarında çiftlerin bu konudaki bilgileri artırılabilir. Bunlara ek olarak olumlu kişilik özelliklerinin evliliklerin uzun sürmesinde önemli faktörlerden biri olduğu göz önüne alındığında, evlenilecek bireyler hem kendi hem de eşin özellikleri ve ilişkileri güçleştiren davranış kalıplarını fark etmeleri için evlilik öncesi eğitimlere bu boyutlar da eklenebilir.

KAYNAKÇA

- AFIFI, W. A., & REICHERT, T. (1996). "Understanding the role of uncertainty in jealousy experience and expression", *Communication Reports*, 9, 93-103.
- AÇDEMİR, S. (1991). "Aile ve eğitim", *Aile ve Toplum*, 1(1), 11-13.
- AHMADI, K., ASHRAFI, S., KIMIAEE, S. A., & AFZALI, M. H. (2010). "Effect of family problem-solving on marital satisfaction", *Journal of Applied Sciences*, 10, (8), 682-687.
- ALTUN, E. (1994). *Sağlıklı toplumlar için sağlıklı aileler*. Sivas: Rektörlük Basımevi.
- ARIKAN, Ç. (1996). *Halkın boşanmaya ilişkin tutumları araştırması*. Ankara: T.C. Başbakanlık Aile Araştırma Kurumu Yayınları.
- ASH, C. (2001). "The purpose of marriage", *Churchman*, 115(1), 17-29.
- BACANLI, H., İLHAN, T., & CİHAN GÜNGÖR, H. (2012). "İlişkisel mizah envanterinin Türkçe'ye uyarlanması: Geçerlik ve güvenilirlik çalışması", *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4(37), 11-23.
- BAGLI M., & Sever A. (2005). "Tabulaştırılan/Tabulaşan kurumun (ailenin) kurbanlıklar edinme pratiği: Levirat ve Sororat", *Aile ve Toplum Dergisi*, 2, 9-23.
- BARBOUR, A. (1993). "Dyadic loneliness in marriage. Journal of Group Psychotherapy", *Psychodrama&Sociometry*, 46(2), 70-72.
- BARHAM, V., DEVLIN, R. A., & YANG, J. (2009). "A theory of rational marriage and divorce", *European Economic Review*, 53(1), 93-106.
- BOHANNON, P. (1970). *The six stations of divorce. Divorce and after*. New York: Double Day and Company.
- BOYLU, A. A., & ÖZtop, H. (2013). "Tek ebeveynli aileler: Sorunlar ve çözüm önerileri", *Sosyoekonomi*, 1, 207-220.
- BRACKIN, L. A. (2001). "Loneliness, depression, social support, marital satisfaction and spirituality as experienced by the southern baptist clergy wife (Doctoral thesis)". Department of Communication, The University of Arizona, Arizona.
- BÜYÜKÖZTÜRK, Ş., KILIÇ ÇAKMAK, E., AKGÜN, Ö. E., KARADENİZ, Ş., & DEMİREL, F. (2013). *Bilimsel araştırma yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- CANEL, A. N. (2012). *Evlilik ve aile hayatı*. İstanbul: Nakış Ofset.
- CARSTENSEN, L. L., GOTTMAN, J. M., & LEVENSON, R. W. (1995). "Emotional behavior in long-term marriage", *Psychology and Aging*, 10 (1), 140-149
- CELBIŞ, O., & GÖKDOĞAN, M. R. (2005). "Adli Tıp Kurumu'na 2000-2001 yıllarında akıl hastalığı açısından muayene edilmek üzere gönderilen ve aleyhlerinde akıl hastalığı varlığı iddiasıyla boşanma davası açılan olguların değerlendirilmesi", *Türkiye Klinikleri Adli Tıp Dergisi*, 2, 5-8.
- ÇELİK, E. (2012). Evli bireylerin cinsel özgüven düzeyleri ile cinsel öz-yeterlik, evlilik yaşam doyumu ve cinsel utangaçlıklarının incelenmesi, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Sakarya: Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- ÇOPUROĞLU, Y. C. (2000). "Fırat havzası evlilik kültürü I: Düğün öncesi", *Journal of Social Science*, 10, (2), 163- 193.
- DEMİRTAŞ, H. A. (2004). Yakın ilişkilerde kıskançlık (bireysel, ilişkisel ve durumsal değişkenler) Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DOMAN, L., & ROUX, A. (2010). "The causes of loneliness and the factors that contribute towards it - a literature review", *The Journal of Humanities*, 50(2), 216-228.
- EKŞİ B. (2005). "Evliliğe Hazırlık Aşamasındaki Karı-Koca Adaylarının Evlilik ve Anne-Baba Olma Üzerine Düşünceleri", *Aile ve Toplum dergisi*, 2(8): 67-75 8.
- ERBEK, E., ERADAMLAR N., BEŞTEPE, E., AKAR, H., & ALPKAN, R. L. (2005). "Evlilik uyumu", *Düşünen Adam*, 18, 39-47.
- ERBEK, E., ERADAMLAR N., BEŞTEPE, E., AKAR, H., & ALPKAN, R. L. (2004). "Kadına yönelik fiziksel ve cinsel şiddet: Üç grup evli çiftte karşılaştırmalı bir çalışma", *Düşünen Adam*, 17, 196-204.
- ERNST, J. M., & CACIOPPO, J. T. (1999). "Lonely hearts: Psychological perspectives on loneliness", *Applied and Preventive Psychology*, 8(1), 1-22.
- ERÖZKAN, A. (2004). "Romantik ilişkilerde reddedilmeye dayalı incinebilirlik bilişsel değerlendirme ve başa çıkma, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Trabzon: Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- ESKİN, M. (2012). "Evlilik terapisi için başvuran çiftlerin evlilik doyumu ve evlilik terapisiyle hakkındaki görüşleriyle ilişkili etmenler", *Klinik Psikiyatri*, 15, 226-237.
- FİŞİLOĞLU, H. (1992). "Lisansüstü öğrencilerinin evlilik uyumu", *Psikoloji Dergisi*, 7(28), 16-24.
- FUCHS, V. R. (1990). *Womens's quest economic equalit*. United States of America: Harward University Press Paperback Edition.
- GOTTMAN, J. M. (1979). *Marital interaction: Experimental investigations*. New York: Academic Press
- HENDRICK, S. S., & HENDRICK, C. (1995). "Gender differences and similarities in sex and love", *Personal Relationships*, 2(1), 55-65.
- HILTNER, J. (2000). "The example of our heroine: Deborah sampson and the legacy of herman mann's the female review", *American Studies*, 41(1), 93-113.

- JERSKEY, B. A., PANIZZON, M. S., JACOBSON, K. C., NEALE, M. C., GRANT, M. D., SCHULTZ, M., EISEN, S.A., TSUANG, M. T., & LYONS, M. J. (2010). "Marriage and divorce: A genetic perspective", *Personality and individual differences*, 49(5), 473-478.
- KEPHART, W. M. (1966). *The family, society and individual*. Bostan: Houghton Mifflin Company.
- KILIÇ, M. (2013). *Gerçek yaşam tadında: Gelişim dönemleri 3, yetişkinlik ve yaşlılık*. Ankara: Pegem Akademi.
- KONGAR, E. (1986). *Türkiye Üzerine Araştırmalar*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- KROKOFF, L. J. (1987). "Recruiting representative samples for marital interaction research", *Journal of Social and Personal Relationships*, 4, 317-328.
- KUBAT, D. E. (2012). Evli bireylerde aldatma eğilimi ve evlilik doyumu ilişkisinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- MALKAH, T. N. (2014). "Reflections on widowhood and its effects on the self", *Psychodynamic Psychiatry*, 42(1), 65-88.
- MANAP, J., KASSIM, A. C., HOESNI, S., NEN, S., IDRIS, F., & GHAZALI, F. (2013). "The purpose of marriage among single malaysian youth", *Procedia - Social and Behavioral Science*, 112-116.
- OKSAL, A., & SADİOĞLU, Ö. (2009). "Bursa İli merkez ilçelerindeki okullarda öğrenim gören lise son sınıf öğrencilerinin gelecek zaman perspektifleri üzerine bir çalışma", *e-Journal of New World Sciences Academy*, 4(1), 128-138.
- ORAL, E. A., BİNİCİ, S. A., BÜYÜKÇELİK, D., & YAZAR, H. Ö. (1997). "Kriz olgularında aile içinde yaşanan şiddet", *Kriz Dergisi*, 5(2), 115-121.
- ÖZDEMİR, O. (2013). *Gelişim psikolojisi*. Ankara: Teorem Yayıncılık.
- ÖZGÜVEN, İ. E. (2009). *Evlilik ve aile terapisi (2. Basım)*. Ankara: PDR Yayınları.
- ÖZKAN, İ., & BÖKE, Ö. (1997). "Boşanma ile sonlanan evliliklerde kadının hedef olduğu saldırganlık", *Selçuk Üniversitesi Tıp Fakültesi Dergisi*, 3, 191-197.
- POLAT, D. (2012). Boşanma aşamasındaki bireylerin evlilik çatışmaları, çatışma iletişim tarzları ve sosyal destek sistemlerinin incelenmesi, Yayınlanmamış Yüksek lisans tezi. İzmir: Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- QARI, S. (2014). "Marriage, adaptation and happiness: Are there long-lasting gains to marriage?", *Journal of Behavioral and Experimental Economics*, 50, 29-39.
- SARI, T. (2008). "Üniversite öğrencilerinde romantik ilişkilerle ilgili akılcı olmayan inançlar, bağlanma boyutları ve ilişki doyumu arasındaki ilişkiler, Yayınlanmamış Doktora Tezi. Ankara: Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- SEGRIN, C., & FLORA, J. (2001). "Perceptions of relational histories, marital quality, and loneliness when communication is limited: an examination of married prison inmates", *Journal of Family Communication*, 1(3).
- STUTZER, A., & FREY, B. S. (2006). "Does marriage make people happy, or do happy people get married?", *The Journal of Socio-Economics*, 35(2), 326-347.
- TEZER, E. (1996). "Evlilik ilişkisinden sağlanan doyum: Evlilik yaşamı ölçeği", *Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 2(7), 1-25.
- TRAIL, T. E., & KARNEY, B. R. (2012). "What's (not) wrong with low-income marriages", *Journal of Marriage and Family*, 74(3), 413-427.
- Türkiye İstatistik Kurumu. (2014). Evlenme ve boşanma istatistikleri, 2013. <http://www.tuik.gov.tr/PreHaberBultenleri.do?id=16051> Tarihi 21.05.2014.
- UÇAN, Ö. (2007). "Boşanma sürecinde kriz merkezine başvuran kadınların retrospektif olarak değerlendirilmesi", *Klinik Psikiyatri*, 10, 38-45.
- ÜNLÜ, S. (2006). *Aile yapısı ve ilişkileri*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları.
- WEISS, Y. (1997). *The formation and dissolution of families: Why marry? Who marries whom? And what happens upon divorce. Handbook of Population and Family Economics*. Tel-Aviv: Elsevier Science.
- YILDIRIM, A., & ŞİMŞEK, H. (2009). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*, Ankara: Seçkin Yayıncılık.